

Obhajoba diplomové práce Karolína Jindráková (posudek školitelky)

Název práce: Proměny každodennosti Erasmus studentů v anglickém Durhamu v době pandemie COVID-19

Autorka práce: Bc. Karolína Jindráková

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Slavková, Ph.D.

Stručné shrnutí

Předkládaná diplomová práce stojí na pomezí sociokulturní antropologie a sociologie a otevírá společensky důležité téma dopadů pandemie COVID-19 na mobilitu a každodenní život vysokoškolských studentů v rámci programu ERASMUS. Výzkumný vzorek je zúžen na Univerzitu Durhamu ve Velké Británii, kde autorka práce studovala a prováděla terénní výzkum. Diplomová práce tudíž nabízí unikátní vhled do životů výměnných studentů v době pandemie na této konkrétní univerzitě. Celkově lze považovat výzkum a poznatky, které práce přináší, za přínosné, nejen pro studenty, kteří se do Durhamu chystají na výměnný pobyt, ale může soužit i jako cenný zdroj informací pro budoucí výzkum protipandemických opatření.

Po formální stránce práce splňuje všechny požadavky. Práce má 82 stran včetně seznamu literatury a příloh. Kromě úvodu, závěru, seznamu literatury a příloh se práce dělí na tři základní části: teoretickou, metodologickou a výzkumnou (empirickou část). Nechybí tedy žádné důležité sekce a zároveň je práce přehledně strukturovaná do jednotlivých kapitol a podkapitol. Celkově shrnuto, práce je velmi kvalitně zpracovaná, přehledně strukturovaná a je vidět, že si na ní studentka dala záležet.

Teoretická a metodologická část práce

Teoretická část (str. 3-19) ukotvuje výzkumné téma v problematice každodenních návyků a praxí a dále pak v oblasti migrace a mezinárodního vzdělávání v zahraničí (konkrétně program ERASMUS, který je pro výzkumnou problematiku klíčový). V první části o každodennosti (str. 3-4) autorka představuje myšlenky vybraných sociálních vědců (zejména sociologů) např. Alijevová 2015, Giddens 2013 a Berger a Luckmann 1999, přičemž ukazuje, jakým způsobem na každodennost nahlíží. Tato sekce by mohla být doplněna dalšími antropologickými studiemi s ohledem na výběr disciplíny. To nepovažuji však za zásadní nedostatek, jelikož v jiných částech práce se některé antropologické studie vyskytují a hlavní metodou konstrukce dat byl etnografický výzkum.

Většina teoretické části se věnuje problematice migrace a jsou zde vysvětleny klíčové pojmy. Autorka práce dále nabízí vybranou typologii migrace a text doplňuje grafy z použité literatury. Myslím si, že tyto sekce jsou kvalitně zpracované. Rovněž zde autorka odkazuje na důležité studie z oblasti migrace např. Castles a Miller 2009 a Brettell a Hollifield 2000. Závěrečná sekce teoretické části se zabývá studijním programem ERASMUS, který je nejrozsáhlejším výměnným vysokoškolským pobytem v Evropě.

Následuje metodologická část (str. 20-27), která začíná shrnutím výzkumné problematiky a výzkumnými otázkami (str. 20). Téma je dobře popsáno a otázky jsou jasně formulované. Cílem práce bylo zjistit jakým způsobem pandemie ovlivnila výběr země a dále pak každodenní život studentů v rámci pobytu ERASMUS. V poslední výzkumné otázce pak autorka otevírá představy "rizik", jinými slovy pocitu ohrožení v kontextu pandemie. Zde by bylo možné vytknout, že některé výzkumné otázky by mohly jít více do hloubky. Na druhou stranu opatrná formulace otázek, nemusí být nutně nevýhodou, vzhledem k tomu, že do nich autorka nevkládá své předpoklady a domněnky, které by mohly negativně ovlivnit kvalitu výzkumných dat.

V sekci 3.2 Výzkumná strategie (str. 21-22) je výzkum představen jako kvalitativní, přičemž klíčovou technikou konstrukce dat se stal etnografický výzkum. Konkrétně autorka prováděla zúčastněné pozorování, polostrukturované rozhovory a okrajově využila i autoetnografii. Doplnění klasického etnografického výzkumu o autoetnografii považuji za vhodné (vzhledem k tomu, že

autorka práce - výzkumnice byla ve stejné roli jako účastníci jejího výzkumu a situace pro ní byla zcela nová). Délka výzkumu byla 9 měsíců (září 2021 až červen 2022). Celkově považuji výzkumnou strategii za dobře promyšlenou a odpovídající typu výzkumu. Kladně hodnotím délku výzkumu i skutečnost, že studentka absolvovala výzkum v zahraničí a prováděla ho převážně v anglickém jazyce. Sekce je přehledně napsaná a pozitivně hodnotím výběr literatury (např. Madden 2010, Novotná et al. 2019). V odkazech na Maddena chybí rok vydání viz str. 21.

V sekci 3.3 Výběr výzkumného vzorku (str. 22-24) se dozvídáme, že výběr vzorku byl účelový (str. 22) (tento výběr by mohl být lépe popsán). Autorka dlouhodobě pracovala s celkem 13 účastníky výzkumu (8 žen a 5 mužů), což považuji za dostatečné. Jednalo se o studenty programu ERASMUS z různých Evropských zemí (zejména ze Západní Evropy). Na str. 23 autorka zařazuje přehlednou tabulku účastníků výzkumu, přičemž uvádí pohlaví, zemi původu a studovaný obor.

3.4 Analytické postupy (str. 24-26), které jsou v práci využité, se skládaly ze segmentace dat, následného kódování a etnografické obsahové analýzy. Interpretace dat byly vytvářeny indukční metodou. Tento postup je typický pro kvalitativní etnografický výzkum, tudíž výběr považuji za odpovídající. Jediné, co by bylo možné vytknout je, že práce nedospěla k propracovanější teorii, nicméně to si myslím, že u diplomové práce není nutné a spíše by mělo být požadováno na doktorském stupni.

Za poměrně dobře zpracovanou považuji sekci 3.5 Etické otázky (str. 26-27), ve které se autorka pečlivě zamýšlí nad výzkumnou etikou. Od účastníků výzkumu požadovala ústní informovaný souhlas, nabídla jim možnost vystupovat anonymně a v rámci výzkumu respektovala Etický kodex CASA. V neposlední řadě autorka identifikovala eticky citlivé téma v rámci výzkumu (konkrétně ojedinělé případy tzv. spinkingu). V těchto dvou okrajových případech nenutila respondenty o těchto zkušenostech mluvit a snažila se v rámci interview chovat více empaticky.

Empirická část, závěr a seznam literatury

V empirické části (str. 28-72) jsou prezentovány výsledky etnografického výzkumu na Univerzitě v Durhamu. Tato část se dělí do čtyř kapitol. První kapitola 4.1 se zabývá zahraničními studijními pobyty a důvody, proč si studenti vybrali právě Velkou Británii. Zde oceňuji, že autorka rozvíjí typologii Brooks a Waters (2011) a dodává třetí skupinu studentů, kterou zaznamenala v rámci výzkumu, konkrétně ty, kteří cestují spíše za zábavou, nikoliv výhradně za studiem (str. 33). Další kapitola 4.2 Mobilita studentů se věnuje již různým protikoronavirovým opatřením a jejich dopadům na mobilitu studentů (včetně opatření po příjezdu a způsobům komunikace s univerzitou).

Za dobře zpracovanou považuji kapitolu 4.3 Proměny každodennosti. Zde jsou do detailu popsána různá protikoronavirová opatření v rámci každodenního života. Kromě přesídlení do jiné země, se studenti v Durhamu museli adaptovat i na další změny, které souvisely s pandemií Covid-19 např. testování, nošení respirátorů či zjišťování stavu vzduchu v učebnách atd. Na straně 42-43 se pak nachází detailní popis kontroly kvality vzduchu, který je převzatý z terénních poznámek autorky. Na str. 54-55 se nachází detailní popis testování. Autorka se v této části zabývá mimo výše zmíněné i cestováním po okolí a volnočasovými aktivitami vybraných durhamských studentů.

Poslední kapitola empirické části se věnuje rizikům (str. 57-72) a pocitům strachu, které studenti po dobu svého pobytu prožívali. V neposlední řadě oceňuji přístup autorky textu, kdy se ve svém výzkumu neomezovala striktně na klasická protikoronavirová opatření, ale komplexně sledovala dění na Univerzitě v Durhamu a zvažovala, zda sledované jevy mohou souviset s pandemií. Např. na str. 47 stručně zmiňuje stávky místních pedagogů a ve zmiňované poslední kapitole o rizicích se pak částečně věnuje i problematice genderové podmíněného násilí. Práce přichází s velmi překvapivým zjištěním a to, že kromě strachu z koronaviru, měli studenti dále obavu z tzv. spinkingu tj. házení drog do pití. Cílem práce nebylo prokázat, zda se reálně počet případů spinkingu zvýšil, ale tento fenomén byl zkoumán jako významný společenský jev, který byl mnohými médii s koronavirovými lockdowny spojovaný (zvýšené množství případů potvrdila i místní policie např. str. 71-72).

Od poloviny října roku 2021 autorka zaznamenal nárůst varování ohledně tzv. spinkingu a popisuje vznik Facebookové skupiny pro sdílení informací o házení drog do pití. Na několik incidentů bylo

rovněž upozorněno ve WhatsAppové skupině pro Erasmus studenty (viz str. 59). Dále autorka píše, že prvotní reakce na tyto kauzy byly různé a docházelo i k tzv. victim blamingu (tj. obviňování obětí) a to ze strany univerzity (str. 62). Autorka dochází k závěru, že po uvolnění covidových restrikcí došlo k nárůstu případů spikingu, ale nelze jednoznačně říci, zda navýšení počtů nebylo rovněž výsledkem vyšší míry nahlašování těchto případů (viz str. 72).

V závěru (str. 73-76) autorka shrnuje obsah diplomové práce po kapitolách. Dochází k závěru, že pandemie Covid-19 studijní pobyt ERASMUS studentů skutečně ovlivnila a to především kvůli obavám z protikoronavirových opatření, příjezdových pravidel do Velké Británie a rovněž z onemocnění Covidem-19 (str. 76). Použitá literatura (str. 77-82) je relevantní. Menším nedostatkem je nekonzistentní odkazování na křestní jména (někde jsou celá a někde je pouze počáteční písmeno). V seznamu literatury se vyskytuje velké množství sociologických titulů, což kopíruje skutečnost, že problematika vysokoškolského vzdělávání nepatří ke klasickým etnografickým tématům a podobné studie (obzvláště zaměřené na Velkou Británii) nejsou ve větší míře dostupné. Pozitivně hodnotím počet nastudovaných titulů, který vnímám jako nadprůměrný (vzhledem ke stupni studia).

V práci lze nalézt několik drobných nedostatků. Po stylistické stránce je diplomová práce pečlivě zpracovaná, ale místy se vyskytují drobné překlepy a rovněž výkladová linie by mohla být někde lépe propracovaná. Dále bych ocenila více emické perspektivy a trochu hlubší vhled do života vybraných účastníků výzkumu. Celkově lze však říci, že pozitiva převažují.

Z pozice školitelky bych ráda ocenila píli, svědomitost a entusiasmus, se kterými studentka k projektu diplomové práce přistupovala. V rámci celého procesu měla aktivní přístup např. nezávisle si načítala a vyhledávala literaturu, pravidelně komunikovala se školitelkou, všechny rozhovory si přepsala a velmi důkladně přistupovala i k analýze dat a procesu psaní. V neposlední řadě oceňuji, že za účelem vypracování diplomové práce absolvovala studentka zahraniční terénní výzkum ve Velké Británii. Osobně si myslím, že Karolína Jindráková disponuje velkým intelektuálním potenciálem a její úsilí by mělo být oceněno.

Výsledné hodnocení: Předkládanou práci jednoznačně doporučuji k obhajobě a hodnotím mezi výborně a velmi dobře (1-2), v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze 18. září 2023

Mgr. Markéta Slavková, Ph.D.

